

බ්‍රිතාන්‍යයන් යටතේ ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන වෙනස්වීම්

වර්ෂ 1815 දී උඩරට රාජධානිය බ්‍රිතාන්‍යයන්ට යටත් වීමෙන් පසුව වර්ෂ 1948 දී ශ්‍රී ලංකාවට නිදහස ලැබෙන තෙක් වසර 133 ක කාලයක් සමස්ත දිවයිනම බ්‍රිතාන්‍ය පාලනය යටතේ පැවතුණි. මෙම කාලය තුළ බ්‍රිතාන්‍යයන් විසින් වරින් වර ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණ කිහිපයක් මෙරටට හඳුන්වා දෙන ලදී. එහෙත් එම ප්‍රතිසංස්කරණ වලින් සැහීමකට පත් නොවූ ලාංකිකයෝ පාලන කටයුතු වල දී ස්වදේශීකයන්ට පවරන බලතල ප්‍රමාණය වැඩි කරන ලෙස ඉල්ලා අඛණ්ඩ උද්ඝෝෂණයක නිරත වූහ. වර්ෂ 1948 දී පාලන බලය ලාංකිකයන්ට ලබා ගත හැකි වූයේ එම උද්ඝෝෂණවල ප්‍රතිඵල වශයෙනි. බ්‍රිතාන්‍යයන් මෙරටට හඳුන්වාදෙන ලද ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණ හා ලාංකිකයන්ගේ උද්ඝෝෂණ පිළිබඳ තොරතුරු මෙම පාඨමෙන් සාකච්ඡා කෙරේ.

1833 කෝල්බෲක් ප්‍රතිසංස්කරණ

වර්ෂ 1815 න් පසුව බ්‍රිතාන්‍ය ආණ්ඩුකාරවරුන් ලංකාවේ පාලන කටයුතු ගෙනයාමේ දී රජයේ ආදායමට වඩා වියදම් පක්ෂය ඉහල ගියේ ය. මේ නිසා ලංකාවේ ආණ්ඩුකාරවරුන්ට මෙරට වියදම පියවා ගැනීමට වරින් වර බ්‍රිතාන්‍ය ආණ්ඩුවේ මුදල් ඉල්ලා සිටීමට සිදු විය. යටත් විජිත වල කටයුතු වලට මව් ආණ්ඩුවෙන් දිගින් දිගටම මුදල් වැය කිරීම බ්‍රිතාන්‍ය ප්‍රතිපත්තිය නොවීය. එබැවින් ලංකාවට පැමිණ මෙරට තත්වය සොයා බලා අවශ්‍ය නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීම පිණිස යටත් විජිත ලේකම් විසින් ඩබ්.එච්.ජී.කෝල්බෲක් (විලියම්, මැක්බ්‍රන් ජෝර්ජ් කෝල්බෲක්) නැමැත්තා පත් කර එවන ලදී. වර්ෂ 1829 දී කෝල්බෲක් ලංකාවට පැමිණි අතර, මෙරට දේශපාලන හා ආර්ථික කටයුතු පිළිබඳ සොයා බැලීම ඔහුට පැවරී තිබුණි. ලංකාවේ එවකට පැවති අධිකරණ හා නීතිමය තත්වය පිරික්සා නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීමට යටත් විජිත ලේකම් විසින් වාල්ස් හේ කැමරන් නැමැත්තා පත් කරන ලදී. ඒ අනුව කැමරන් 1830 දී මෙරටට පැමිණියේ ය. කෝල්බෲක් කොමිසමේ නිර්දේශ පදනම් කරගත් ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණයක් වර්ෂ 1833 දී බ්‍රිතාන්‍යයන් විසින් මෙරටට හඳුන්වා දෙන ලදී. එය කෝල්බෲක් ප්‍රතිසංස්කරණය ලෙස හැඳින්වේ.

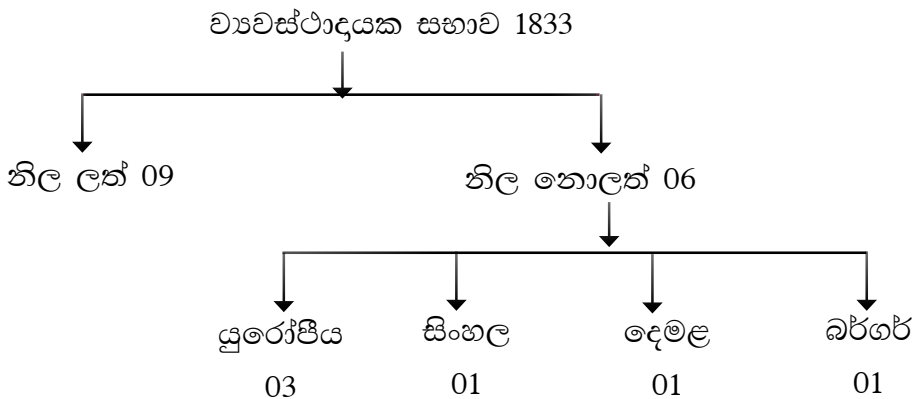
ප්‍රතිසංස්කරණවල කැපී පෙනෙන ලක්ෂණ

කෝල්බෲක් ප්‍රතිසංස්කරණ යටතේ මෙරට දේශපාලන හා ආර්ථික ක්ෂේත්‍රයේ පුළුල් වෙනස්කම් ඇති කරන ප්‍රතිසංස්කරණ රැසක් හඳුන්වාදෙන ලදී. ඒ අතර කැපී පෙනෙන ප්‍රතිසංස්කරණ කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- ❖ ව්‍යවස්ථාදායක හා විධායක සභා පිහිටු වීම.
- ❖ උඩරට හා පහතරට පළාත් ඒකාබද්ධ වූ පාලන ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම.
- ❖ දිවයින පළාත් පහකට බෙදීම.
- ❖ අනිවාර්ය සේවා රාජකාරි ක්‍රමය අහෝසි කිරීම.
- ❖ රජයේ වෙළෙඳ ඒකාධිකාරය අහෝසි කිරීම.

කෝල්බෲක් ප්‍රතිසංස්කරණ මගින් ව්‍යවස්ථාදායක සභාවක් හා විධායක සභාවක් පිහිටු වීම විශේෂයෙන් සඳහන් කළ යුතු කරුණකි. කෝල්බෲක් කොමිසම මෙරටට පැමිණි අවධියේ ලංකාවේ ආණ්ඩුකාරවරයාට අසීමිත බලතල පැවරී තිබුණි. එය මහජන නිදහසට බාධාවක් ලෙස සැලකූ කොමිසම ආණ්ඩුකාරවරයාගේ බලතල අඩු කිරීම පිණිස මෙකී සභා පිහිටුවීම යෝජනා කළේ ය.

වර්ෂ 1833 දී පිහිටුවන ලද ව්‍යවස්ථාදායක සභාවට සාමාජිකයන් 15 දෙනෙකු ඇතුළත් විය. ඔවුන්ගෙන් 09 දෙනෙකු නිලලත් සාමාජිකයන් හෙවත් නිල බලයෙන් පත් වූවෝ වෙති. ඉතිරි 06 දෙනා නිලනොලත් සාමාජිකයෝ වූහ. යුරෝපීයන් වෙනුවෙන් තිදෙනෙක් සිංහල, දෙමළ, බර්ගර් යන ජනකොටස් වෙනුවෙන් එක් අයෙකු බැගින් එම 06 දෙනා තෝරා පත් කෙරිණි. නිල නොලත් සාමාජිකයන් එම සභාවට පත් කිරීමේ බලය ද ආණ්ඩුකාරවරයා වෙත පැවරී තිබුණි.

ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ නිල නොලත් සාමාජිකයන් පත් කිරීමේ දී ජන වර්ග අනුව නියෝජිතයන් පත් කිරීම වාර්ගික නියෝජන ක්‍රමය ලෙස සැලකේ. එකී වාර්ගික නියෝජනය අනාගත වශයෙන් ලංකාවට අභිතකර ප්‍රතිඵල ඇති කිරීමට හේතු විය.

ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ නිල නොලත් පිරිසට වඩා නිලලත් පිරිස බහුතරය වීම නිසා මහජනතාව නියෝජනය කළ නිල නොලත් පිරිසට එම සභාවේ බලයක් නොතිබුණි. නිල නොලත් සාමාජිකයන් පත් කිරීමේ බලය ආණ්ඩුකාරවරයාට පැවරී තිබූ බැවින් තමන්ට හිතවත් පිරිසක් එයට පත් කිරීමට ඔහුට හැකිවිය. මේ නිසා ව්‍යවස්ථාදායක සභාව ආණ්ඩුකාරවරයාට පක්ෂපාති සභාවක ස්වරූපය ගත්තේ ය.

1833 පිහිට වූ විධායක සභාවට විජිත ලේකම්, භාණ්ඩාගාරික, ගණකාධිකාරී, මිනුම්පති, කොළඹ රේගු අයකැම් වැනි පිරිස් ඇතුළත් විය යුතු යැයි කෝල්බෲක් නිර්දේශ කර තිබුණි. මෙම සභාව පිහිටු වීම මගින් මුදල් කටයුතු පිළිබඳ ආණ්ඩුකාරවරයාට තිබූ අසීමිත බලය සීමා කිරීමට අපේක්ෂා කෙරිණ. ඒ අනුව ආදායම් හා වියදම් පිළිබඳ තීරණ ගැනීමේ දී විධායක සභාව සමග සාකච්ඡා කිරීමට ආණ්ඩුකාරවරයාට නියම කෙරුණි. එම සභාවේ තීරණ පිළිගැනීමට ආණ්ඩුකාරවරයා බැඳී නොසිටිය නමුත් විධායක සභාවේ උපදෙස් පිළිනොගන්නා විට ආණ්ඩුකාරවරයා යටත් විජිත භාර ලේකම්ගෙන් ඒ සඳහා අනුමැතිය ලබා ගත යුතු ය.

යුරෝපීය උද්ඝෝෂණ

කෝල්බෲක් ප්‍රතිසංස්කරණවල යම් යම් අංශ සංශෝධනය කර ගැනීමේ උද්ඝෝෂණයක් මුල් වරට ආරම්භ කරන ලද්දේ මෙරට සිටි යුරෝපීය ව්‍යාපාරිකයන් විසිනි. ලංකාවේ සිටි යුරෝපීයන් නියෝජනයක් කිරීමට ව්‍යවස්ථාදායකයට නිල නොලත් සාමාජිකයන් තිදෙනෙකු පත් කර තිබුණි. මෙරට වතු වගා කටයුතුවල නිරත වූ එකී යුරෝපීයන්ට අවශ්‍ය වූයේ වතුභාවට අවශ්‍ය මහාමාර්ග, දුම්රිය මාර්ග හා වෙනත් යටිතල පහසුකම් දියුණු කර ගැනීමටය. එහෙත් මුල් කාලයේ ව්‍යවස්ථාදායක සභාවට පාලන බලය පවරා නොදුන් බැවින් ඒ සඳහා අවශ්‍ය මුදල් වෙන් කරවා ගැනීම දුෂ්කර විය. එසේ ම ව්‍යවස්ථාදායකයේ නිල නොලත් පිරිස සුළුතරය වීම ගැන ද ඔවුහු අසතුටු වූහ. නිල නොලත් පිරිස ඡන්ද බලයෙන් පත් නොකර ආණ්ඩුකාරවරයා නම් කිරීම පිළිබඳවත් ඔවුන් තුළ අසතුටක් තිබුණි. මෙම අරමුණු ඉටුකර ගැනීම සඳහා යුරෝපීය ව්‍යාපාරිකයෝ සීමිත උද්ඝෝෂණයක් ආරම්භ කළහ. එහි දී ව්‍යවස්ථාදායක තුළ ප්‍රශ්න ඇසීම, යෝජනා ඉදිරිපත් කිරීම, පුවත්පත් වලට ලිපි සැපයීම, උද්ඝෝෂණ මෙහෙයවීමට සංවිධාන පිහිටුවීම ආදිය ඔවුන්ගේ උද්ඝෝෂණ ක්‍රම විය. ජෝර්ජ් වෝල් ගේ නායකත්වයෙන් යුතුව වර්ෂ 1865 දී ලංකා සංගමය පිහිටුවීම යුරෝපීයයන් පිහිට වූ සංවිධානවලට උදහරණයකි. මෙම උද්ඝෝෂණ නිසා වර්ෂ 1889 දී ව්‍යවස්ථාදායකයේ නිල නොලත් සංඛ්‍යාව 08 ක් දක්වා වැඩි කෙරිණ. මුස්ලිම් ජනතාව වෙනුවෙන් හා උඩරට සිංහලයන් වෙනුවෙන් නව නියෝජිතයන් දෙදෙනා තෝරා ගැනුණි. යුරෝපීයන්ගේ උද්ඝෝෂණවල අරමුණ, පාලන බලතල ලාංකිකයන් අතට පත් කරවා ගැනීම නොවූවත් ලාංකිකයන්ට ආදර්ශ ලබා ගැනීමට එම උද්ඝෝෂණ ප්‍රයෝජනවත් විය.

1910 ප්‍රතිසංස්කරණ හා පසුබිම

ලාංකික මධ්‍යම පන්තියේ ඉල්ලීම්

කෝල්බෲක් ප්‍රතිසංස්කරණ නිසා 19 වන සියවස තුළ මෙරට ආර්ථිකමය හා සාමාජික වශයෙන් පුළුල් පරිවර්තනයක් සිදු විය. එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් 20 වන සියවස ආරම්භ වන විට පැරණි ප්‍රභූ පන්තිය අභාවයට ගොස් නව ලාංකික මධ්‍යම පන්තියක් බිහි විය. වර්ෂ 1833 සිට ගත වූ වසර 70 ක පමණ කාලයේ දී රට තුළ ඇති වූ ආර්ථික හා සමාජ වෙනස්වීම් වලට සාපේක්ෂව දේශපාලන ක්‍රමයේ වෙනසක් සිදු ව නොතිබුණි.

ලාංකික මධ්‍යම පන්තිය මේ ගැන අසතුවෙන් පසු වූ බැවින් 1908 - 1909 කාලයේ දී ඔවුහු ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණයක් මෙරටට අවශ්‍ය බවට ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් කළ හ.

වර්ෂ 1908 දෙසැම්බර් මාසයේ දී ජේම්ස් පීරිස් මහතා විසින් ලංකාවට ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණයක් අවශ්‍ය බවට විධිමත් පෙත්සමක් මුල් වරට යටත් විජිත භාර ලේකම් වෙත ඉදිරිපත් කරන ලදී. අනතුරුව තවත් සංවිධාන කිහිපයක් මෙබඳු පෙත්සම් ඉදිරිපත් කර ඇත. පහත රට නිෂ්පාදන සංගමය, හලාවත සංගමය හා යාපන සංගමය එබඳු සංගම් වලට උදාහරණ වේ. එම පෙත්සම් මගින් ශ්‍රී ලාංකිකයන් ඉල්ලා සිටි ප්‍රධාන ඉල්ලීම් කිහිපයක් මෙසේ ය.

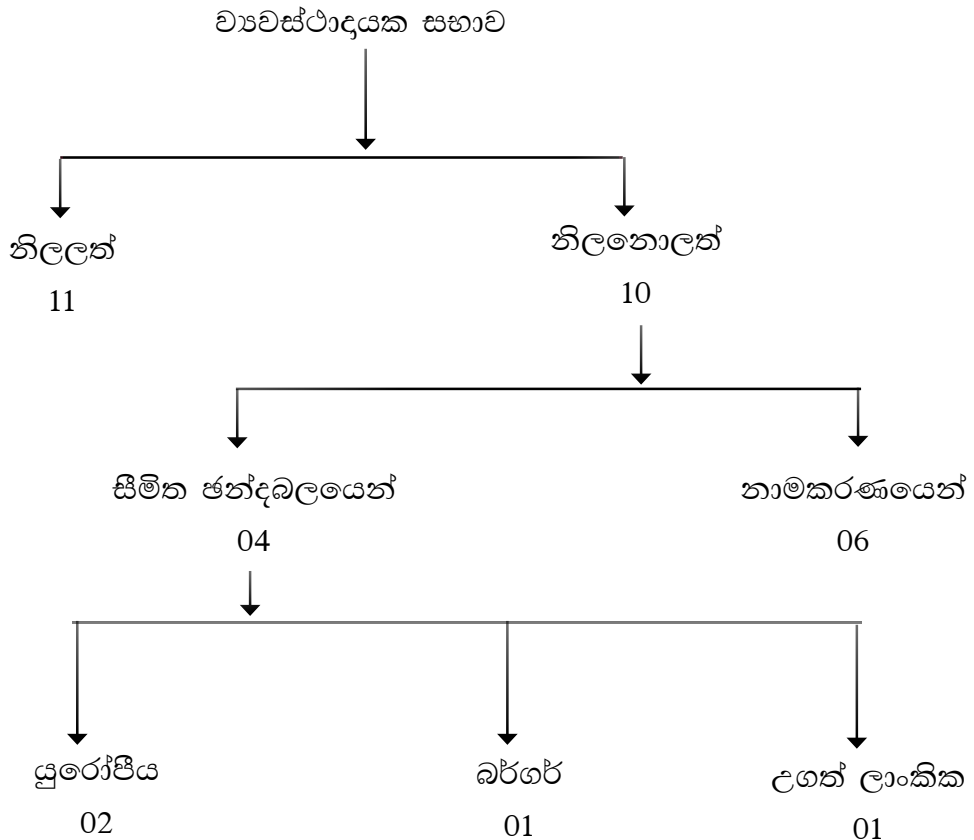
- ❖ ව්‍යවස්ථාදයක සභාවේ නිල නොලත් සාමාජික පිරිස ඉහල දැමීම.
- ❖ වාර්ගික නියෝජන ක්‍රමය අහෝසි කිරීම.
- ❖ පළාත් බදු නියෝජන ක්‍රමය අනුව ඒ ඒ පළාත් වෙනුවෙන් ඡන්ද බලයෙන් නියෝජිතයන් තෝරා ගැනීමට ඉඩ සැලසීම.
- ❖ ව්‍යවස්ථාදයක සභාවේ බලතල වැඩි කිරීම.

එවකට ලංකාවේ ආණ්ඩුකාරවරයා වූ හෙන්රි මැකලම් ලාංකිකයන්ගේ ඉල්ලීම් පිළිබඳ විරුද්ධ විය. පෙත්සම් ඉදිරිපත් කළ පුද්ගලයන් හා සංවිධාන පොදු ජනතාව නියෝජනය නොකරන බවට ඔහු තර්ක කළේ ය. එහෙත් ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණයන් අවශ්‍ය බවට මතුවෙමින් පැවති තර්කානුකූල අදහස් නොසලකා හැරීම යටත් විජිත කාර්යාලයට හැකියාවක් නොතිබුණි. කෝල්බෲක් ආණ්ඩුක්‍රමය මේ වන විට වසර 75 කට වැඩි කලක් ආයු ගෙවා තිබූ බැවින් නව ප්‍රතිසංස්කරණයක් අවශ්‍ය බව යටත් විජිත නිලධාරීන් පවා පිළිගත් බව පෙනේ. මේ අනුව වර්ෂ 1910 නොවැම්බර් මස දී නව ප්‍රතිසංස්කරණයක් ලබා දෙන බව යටත් විජිත ලේකම් විසින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී. එවකට මෙරට ආණ්ඩුකාරවරයා වූ හෙන්රි මැකලම්ගේ නිර්දේශ පදනම් කරගෙන යටත් විජිත ලේකම් කෲච් සාම්වරයා සැලසුම් කළ එම ආණ්ඩුක්‍රමය කෲච් මැකලම් ආණ්ඩුක්‍රමය ලෙස හැඳින්වේ.

කෲච් මැකලම් ආණ්ඩුක්‍රමය වර්ෂ 1910 - 1912

1912 සිට ක්‍රියාත්මක වූ මෙම ආණ්ඩුක්‍රමය යටතේ ව්‍යවස්ථාදයක සභාවේ සාමාජික සංඛ්‍යාව 21 දක්වා වැඩි කර තිබුණි. නිලලත් 11 දෙනෙකු හා නිල නොලත් 10 දෙනෙකු එයට ඇතුළත් විය. නිල නොලත් 10 දෙනෙගෙන් 06 දෙනෙක් වාර්ගික නියෝජනය අනුව නාමකරණයෙන් පත් කෙරිණි. ඉතිරි 04 දෙනා යුරෝපීයන් වෙනුවෙන් 02 දෙනෙකු, බර්ගර් එක් අයෙකු හා උගත් ලාංකිකයන් වෙනුවෙන් එක් අයෙකු වශයෙන් සීමිත ඡන්ද බලයෙන් තෝරා පත් කෙරිණ.

1910 ප්‍රතිසංස්කරණය

කෘෂි මැකලම් ප්‍රතිසංස්කරණයේ කැපී පෙනෙන ලක්ෂණ කිහිපයක් පහත සඳහන් වේ.

- ❖ ව්‍යවස්ථාදායක සභාවට ප්‍රථමවරට ඡන්ද බලයෙන් නියෝජිතයන් පත් කිරීමට ඉඩ ලැබීම.
- ❖ උගත් ලාංකිකයන් වෙනුවෙන් එක් නියෝජිතයෙකු එම සභාවට පත් වීම.
- ❖ තවදුරටත් නිල නොලත් පිරිස ව්‍යවස්ථාදායකයේ බහුතරය වීම.

මෙම ප්‍රතිසංස්කරණය යටතේ ව්‍යවස්ථාදායකයට නියෝජිතයන් පත් කිරීමේ දී ඡන්ද බලය හඳුන්වා දීම වැදගත් පියවරකි. එහෙත් ඡන්ද දායකයෙකු වීමට විශේෂ සුදුසුකම් අවශ්‍ය වූ බැවින් ඡන්ද බලය හිමි පිරිස සීමිත විය. උගත් ලාංකික මන්ත්‍රීවරයා තෝරා ගැනීමට 1912 පැවති මැතිවරණයෙන් පොත්තම්බලම් රාමනාදන් මහතා ව්‍යවස්ථාදායකයට තේරී

පත් විය.

අමද්‍යප ව්‍යාපාරය 1912 - 1915

1910 ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණයෙන් ලාංකිකයන්ගේ ඉල්ලීම් ඉටු වී නොතිබිණි. ඒ පිළිබඳ මධ්‍යම පන්තිකයන් තුළ අප්‍රසාදයක් පැවතුණි. එමෙන් ම 1912 වසරේ දී රජය රා තැබූරුම් පිහිටුවීමට අවසර දෙමින් නව සුරාබදු පනතක් පැනවීම නිසා අමද්‍යප උද්ඝෝෂණයක් ආරම්භ විය.

බ්‍රිතාන්‍ය පාලන සමයේ රට තුළ මත්පැන් පානය ඉහළ යාම නිසා ආගමික පුනරුද ව්‍යාපාරය තුළින් අමද්‍යප ව්‍යාපාරයකින් ආරම්භ වූ ආකාරය තුන්වන පාඩමේ දී විස්තර කෙරිණි. ආගමික පුනරුදය හා බැඳී අමද්‍යප කටයුතුවල අරමුණ වූයේ මත්පැන් පානයේ ඇති වූ විපාක ජනතාවට පැහැදිලි කර දී ඔවුන් ඉන් මුදවා ගැනීමයි. එහෙත් 1912 අමද්‍යප උද්ඝෝෂණය රජයේ සුරාබදු ප්‍රතිපත්තියට එරෙහිව පැන නැගුණි. එහි දී මූලිකත්වය ගෙන කටයුතු කළේ 1910 ප්‍රතිසංස්කරණයෙන් තම ඉල්ලීම් නොලැබීම නිසා අසතුටු වූ මධ්‍යම පන්තිකයන් ය. මේ නිසා 1912 අමද්‍යප උද්ඝෝෂණය වඩාත් දේශපාලන නැඹුරුවක් සහිත ව්‍යාපාරයක් බවට පත් විය. එම අමද්‍යප උද්ඝෝෂණයේ කැපී පෙනෙන ලක්ෂණ කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- ❖ රජයේ සුරාබදු ප්‍රතිපත්තියට එරෙහිව මහජන මතයක් ඇති කිරීමට උත්සාහ දැරීම.
- ❖ මධ්‍යම පන්තික ඉංග්‍රීසි උගතුන් හා ආගමික පුනරුදයේ ක්‍රියාකාරීකයන් යන දෙකොටසම එක අරමුණකින් කටයුතු කිරීම.
- ❖ කොළඹ මධ්‍යම අමද්‍යප සභාවක් පිහිටුවා රට පුරා ශාඛා ආරම්භ කර අමද්‍යප සමිති ජාලයක් ගොඩ නැගීම.
- ❖ අමද්‍යප වේදිකාවේ දී ආණ්ඩුවේ කටයුතු විවේචනය වීම.

1912 අමද්‍යප උද්ඝෝෂණ නිසා ඇතැම් ප්‍රදේශවල සුරාසැල් වැඩී ගිය අතර අලුතෙන් සුරා සැල් පිහිටුවීමට ස්ථාන ලබා ගැනීමටත් දුෂ්කර වූ බව වාර්තාවේ. මෙසේ අමද්‍යප ව්‍යාපාරයේ කටයුතු සාර්ථක වීමත්, අමද්‍යප සමිති හරහා ජනතාව සංවිධානය වීමත් අමද්‍යප වේදිකාවේ දී ආණ්ඩුව විවේචනය වීමත් නිසා රජය එම ව්‍යාපාරය අඩපන කර දැමීමට අවස්ථාවක් සොයමින් සිටියේ ය. තත්ත්වය මෙසේ තිබිය දී 1915 දී මහනුවර ප්‍රදේශයේ සිංහල හා මුස්ලිම් ජනතාව අතර ගැටුමක් ඇති විය. එය මුස්ලිම් සිංහල කෝලාහලය ලෙස හැඳින්වේ. ගැටුම ව්‍යාප්ත වීමට ඉඩහැරී රජය එය අවස්ථාවක් කරගෙන අමද්‍යප ව්‍යාපාරය මර්ධනය කිරීමට යොමු විය. එහි දී රජය අමද්‍යප නායකයන් රැසක් අත් අඩංගුවට ගෙන සිංහල පුවත් පත් කිහිපයක් ද තහනම් කළේ ය. මෙම මර්ධනය හමුවේ අමද්‍යප ව්‍යාපාරයේ කටයුතු අඩපන විය. එහෙත් අමද්‍යප කටයුතු හරහා දේශපාලනයට පැමිණි එෆ්.ආර්.සේනානායක, ඩී. එස්. සේනානායක හා සර් ඩී.බී ජයතිලක වැනි

නායකයෝ පසුව ජාතික නායකයන් වශයෙන් නමක් දිනා ගත්හ.

ඉන්දියානු ජාතික ව්‍යාපාරයේ ආභාසය

19 වන සියවස වන විට ලංකාව මෙන් ම ඉන්දියාව තුළත් බ්‍රිතාන්‍ය බලය ව්‍යාප්ත වී තිබුණි. මෙසේ බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිතයක් බවට පත්ව තිබූ ඉන්දියාව තුළ 20 වන සියවස ආරම්භ වන විට ප්‍රබල ජාතික ව්‍යාපාරයක් ආරම්භ විය. වර්ෂ 1885 දී ඉන්දියානු නායකයෝ ශක්තිමත් උද්ඝෝෂණ ව්‍යාපාරයක් දියත් කළහ. මෙම උද්ඝෝෂණ නිසා 1918 වන විට ලංකාවට වඩා ඉදිරියට ගිය ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණ ඉන්දියාවට ලබා දීමට බිතාන්‍ය පාලකයෝ කටයුතු කළහ. සුරේන්ද්‍රනාත් බැනර්ජි, බාල් ගංගාධාර්, තිලක්, මහත්මා, ගාන්ධි, ජවහර්ලාල් ශ්‍රේරු වැනි නායකයෝ බ්‍රිතාන්‍යයන්ට විද්ධ උද්ඝෝෂණවලට ඉන්දියානු ජනතාව සහභාගි කරවා ගනිමින් “ස්වරාජ්‍ය” හෙවත් නිදහස දිනා ගැනීමේ ප්‍රබල සටන් ක්‍රියාත්මක කළහ. මහත්මා ගාන්ධි ජවහර්ලාල් නේරු වැනි නායකයන් ලංකාවට පැමිණ මෙරට ජනතාව ඇමතූහ. මහත්මා ගාන්ධිතුමා 1927 දී ලංකාවට පැමිණ දින කිහිපයක් ම මෙරට රැඳී සිටියේ ය.

ඉන්දියානු නිදහස් සටනේ ආභාසය ලංකාවටත් ලැබුණි. බ්‍රිතාන්‍යයට පෙත්සම් ඉදිරිපත් කිරීම හා යටත් විජිත භාර ලේකම් සමග සාකච්ඡා කිරීම වැනි ක්‍රියාමාර්ග වැදගත් දේශපාලන ප්‍රතිසංස්කරණ දිනා ගැනීමට ප්‍රමාණවත් නොවන බව මේ නිසා මෙරට නායකයෝ තේරුම් ගත්හ. ඒ අනුව 1915 න් පසුව වඩා සංවිධානාත්මකව උද්ඝෝෂණ මෙහෙයවීමට මෙරට නායකයන් කටයුතු කළ බව පෙනේ.

ලංකා ජාතික සංගමය

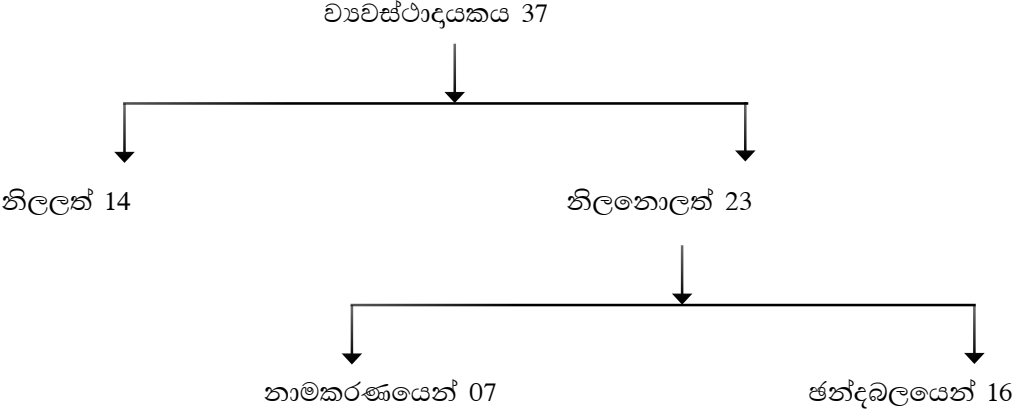
වර්ෂ 1915 සිංහල මුස්ලිම් කෝලාහලය අවස්ථාවේ යුධ නීතිය පැනවීම මගින් ආණ්ඩුව ජනතාව මර්ධනය කිරීම නිසා පාලන කටයුතුවල දී ලාංකිකයන්ට වැඩි බලතල ලබා ගැනීමේ අවශ්‍යතාව තදින් මතු විය. එහෙත් 1919 වන විටත් මෙරට දේශපාලන උද්ඝෝෂණ මෙහෙය වීමට පොදු සංවිධානයක් බිහිව නොතිබුණි. මේ වන විට කුඩා කුඩා සංවිධාන රැසක් තිබුණු නමුත් එමගින් ප්‍රබල හඬක් නැගිය නොහැකි විය. මේ නිසා ඒ වන විට පැවති සංවිධාන සියල්ල එකතු කොට 1919 දෙසැම්බර් මස ලංකා ජාතික සංගමය පිහිටුවනු ලැබීය. 1915 න් පසුව මෙරට දේශපාලන උද්ඝෝෂණ ව්‍යාපාරයේ කැපී පෙනුණු නායකයෙකු වූ පොන්නම්බලම් අරුණාවලම් මහතා ලංකා ජාතික සංගමයේ ප්‍රථම සභාපතිවරයා වශයෙන් පත් විය. මේ වන විට දේශපාලන කටයුතු පිළිබඳ උනන්දු වූ සියලු සංවිධාන ජාතික සංගමය යටතේ ඒකාබද්ධ වී දේශපාලන බලතල ලාංකිකයන්ට ලබා ගැනීමට ශක්තිමත් උද්ඝෝෂණයක් මෙහෙයවීම ජාතික සංගමය පිහිටුවීමේ ප්‍රධාන අරමුණක් විය. පොදු අරමුණක් වෙනුවෙන් කටයුතු කිරීම සඳහා සිංහල, දෙමළ මුස්ලිම් වැනි විවිධ ජන කොටස් නියෝජනය කළ සංවිධාන රැසක් ලංකා ජාතික සංගමය ලෙස එකම සංවිධානයක් තුළට එක්සත් වීම මෙරට ඉතිහාසයේ වැදගත් අවස්ථාවකි.

මැතිං ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණ (1920)

කෘෂි මැකලම් ආණ්ඩුක්‍රමය ගැන සෑහීමට පත් නොවී ලාංකීකයන් විසින් දිගින් දිගටම මෙහෙයවන ලද උද්ඝෝෂණ නිසා 1920 දී මෙම ප්‍රතිසංස්කරණ ලැබුණ මේ ප්‍රතිසංස්කරණය අනුව ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ සාමාජික සංඛ්‍යාව 37 දක්වා වැඩි කෙරිණි. එම පිරිසෙන් 14 දෙනෙක් නිලලත් අය වූ අතර 23 දෙනෙකු නිල නොලත් නියෝජිතයෝ වූහ. නිල නොලත් පිරිසෙන් 7 දෙනෙකු ආණ්ඩුකාරවරයා විසින් නාමකරණයෙන් පත් කරන ලදී. ඉතිරි 16 දෙනා පලාත් බද නියෝජන ක්‍රමය අනුව සීමිත ඡන්ද බලයෙන් තෝරා ගත්හ. නිල නොලත් පිරිස ව්‍යවස්ථාදායකයේ බහුතරය වුවත් තීරණාත්මක අවස්ථාවක දී ආණ්ඩුකාරවයා නම් කළ 7 දෙනා ද නිලලත් 14 දෙනා සමග එකතු වීමේ පසුබිමක් පැවති හෙයින් ව්‍යවස්ථාදායකයේ ආණ්ඩුකාරවරයාට පක්ෂපාත බහුතර ඡන්දයක් තිබුණි.

1920 ප්‍රතිසංස්කරණ

1920 ආණ්ඩුක්‍රමයේ කැපී පෙනෙන ලක්ෂණ කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- ❖ ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ මුල්වරට නිල නොලත් බහුතරයක් ඇති වීම.
- ❖ පලාත්බද නියෝජන ක්‍රමය හඳුන්වා දීම.
- ❖ වාර්ගික නියෝජනය තවදුරටත් ක්‍රියාත්මක වීම.

මෙම ප්‍රතිසංස්කරණයෙන් වුවද ආණ්ඩුකාරවරයාට පැවරුණු බලතල අඩු නොවීය. ලංකා ජාතික සංගමයේ ඉල්ලීම් ද නොසලකා හැර තිබුණි. මේ නිසා ලාංකීක නායකයෝ තවදුරටත්

උද්ඝෝෂණවල නිරත වූහ. ලංකා ජාතික සංගමය මුල දී මෙම ප්‍රතිසංස්කරණය ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට පවා සැරසුණි. මේ නිසා කෙටි කාලයකින් තවත් ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණයක් ලබා දෙන බවට විලියම් මැනිං ආණ්ඩුකාරවරයා පොරොන්දු විය. එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් 1924 දී තවත් ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණයක් ලැබුණි. එය මැනිං ඩෙවොන්ෂයර් ප්‍රතිසංස්කරණය ලෙස ද හැඳින් වේ.

1924 ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණය

මෙම ප්‍රතිසංස්කරණයෙන් ව්‍යවස්ථාදයක සභාවේ සාමාජික පිරිස 49 දක්වා වැඩි කෙරිණි. එම පිරිස නිලලත් 12 ක් හා නිලනොලත් 37 ක් වශයෙන් පත් කිරීමට නියමිත විය. නිල නොලත් 37 න් 8 දෙනෙකු ආණ්ඩුකාරවරයාගේ නාමකරණයෙන් පත් කළ අතර 29 දෙනෙකු ඡන්ද බලයෙන් පත් කිරීම වැදගත් කරුණකි. නිලනොලත් 12 දෙනා හා ආණ්ඩුකාරවරයා පත් කළ 8 දෙනා එකතු වුව ද ඡන්ද බලයෙන් පත් වූ 29 දෙනෙකු සිටි බැවින් මහජන ඡන්දයෙන් පත්වූ පිරිස එම සභාවේ බහුතරය වීම මෙම ප්‍රතිසංස්කරණයේ ඉතා වැදගත් ලක්ෂණයකි. ආණ්ඩුව පවත්වාගෙන යාමේ වගකීම තවදුරටත් ආණ්ඩුකාරවරයා වෙත පැවරී තිබුණ ද ව්‍යවස්ථාදයක සභාවේ පක්ෂපාත තීරණාත්මක බහුතර ඡන්දයක් ඔහුට නොතිබීම නිසා එහි බලය මහජන නියෝජිතයින්ට පැවරී තිබුණි. මේ නිසා මෙම ආණ්ඩුක්‍රමය බලය හා වගකීම වෙන් කළ ආණ්ඩුක්‍රමයක් බවට පත් වූ අතර ආණ්ඩුව පවත්වාගෙන යාමේ දී ද දුෂ්කරතා මතු විය. විලියම් මැනිංට පසුව මෙරට ආණ්ඩුකාරවරයාට පත්ව ආ හියු ක්ලිපර්ඩ් ආණ්ඩුකාරවරයා මෙම තත්ත්වය යටත් විජිත කාර්යාලයට දැන්වූ හෙයින් ලංකාවට පැමිණ මෙරට තත්ත්වය සොයා බලා ප්‍රතිසංස්කරණ නිර්දේශ කිරීම සඳහා ඩොනමෝර් කොමිසම පත් කෙරිණි.

ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රමය 1931

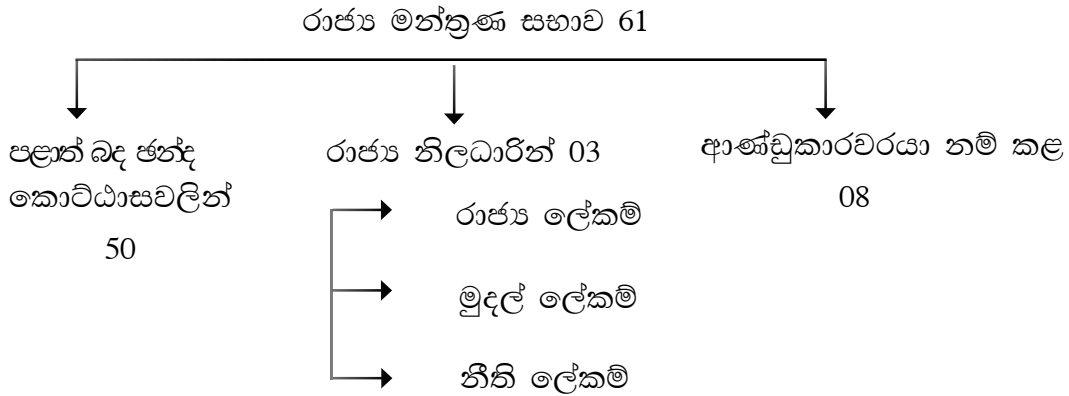
ඩොනමෝර් සාමීවරයාගේ ප්‍රධානත්වයෙන් යුතු ඩොනමෝර් කොමිසම වර්ෂ 1927 දී මෙරටට පැමිණ ලාංකිකයන්ගේ සාක්ෂි විමසා බලා නිර්දේශ කළ ආණ්ඩුක්‍රමය 1931 සිට ක්‍රියාත්මක විය. එය ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රමය ලෙස හැඳින්වේ. මෙතෙක් පැවති විවිධ ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණ අතර ලාංකිකයන්ට සැලකිය යුතු දේශපාලන වගකීමක් පැවරූ ප්‍රතිසංස්කරණයක් ලෙස ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රමය විශේෂයෙන් වැදගත් වේ. එය නිදහස දිනා ගැනීමට ගමන් කළ මාවතේ වැදගත් සංධිස්ථානයක් ලෙස ද සැලකිය හැකිය.

ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රමයේ කැපී පෙනෙන ලක්ෂණ කිහිපයක් කෙටියෙන් සලකා බලමු.

රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාව

මෙම ආණ්ඩුක්‍රමය යටතේ සාමාජිකයන් 61 දෙනෙකුගෙන් යුතු ව්‍යවස්ථාදායක සභාවක් පිහිටුවීය. එය රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාව ලෙස හැඳින්වේ. එයට නියෝජිතයන් තෝරා ගත් ආකාරය පහත සටහනෙන් දැක්වේ.

රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාව

රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාවේ මූලාසනය හොඳවන ලද්දේ එහි සාමාජිකයන්ගේ කැමත්තෙන් තෝරා ගත් කථානායක වරයෙකු විසිනි.

සර්වජන ඡන්දබලය

වර්ෂ 1912 සිට ව්‍යවස්ථාදායකයට නියෝජිතයන් තේරීමේ දී ඡන්ද බලය ක්‍රියාත්මක වුවත් ඡන්ද හිමි සංඛ්‍යාව ඉතා සීමිත විය. ඒ අනුව ඡන්ද දායකයෙකු වීමට කිසියම් දේපළ සුදුසුකමක් අවශ්‍ය විය. මේ නිසා දුප්පත් ජනතාවට ඡන්ද බලය හිමිව නොතිබිණි. වර්ෂ 1924 වන විටත් මෙරට ඡන්ද දායකයන් සංඛ්‍යාව 4% ක් තරම් සුළු ප්‍රතිශතයක් වීමෙන් එම තත්ත්වය පැහැදිලි වේ. එසේම ස්ත්‍රීන්ට ඡන්ද බලය හිමිව නොතිබිණි. මෙසේ ජනගහනයෙන් වත් පොහොසත්කම් ඇති අයට පමණක් ඡන්ද බලය හිමි වීම නිසා අඩු ආදායම් ලබන ජනතාවගේ ගැටලු කෙරෙහි දේශපාලනඥයන්ගේ අවධානය අවම වී ඇති බව ඩොනමෝර් කොමිසමේ අදහස විය. එසේම රටේ පොදු ජනතාවට ඡන්ද බලය නොලැබීම නිසා දේශපාලන කටයුතු කෙරෙහි ඔවුන්ගේ උනන්දුව අඩු වී ඇතැයි ද කොමසාරිස්වරු පෙන්වා දුන්හ. මේ නිසා අධ්‍යාපන හෝ වත්පොහොසත්කම පිළිබඳ සුදුසුකම්වලින් තොරව වයස අවු 21 ට වැඩි ස්ත්‍රී පුරුෂ සියලු පුරවැසියන්ට ඡන්ද

බලය ලබා දිය යුතු යැයි කොමසාරිස්වරු නිර්දේශ කළහ. වර්ෂ 1931 දී ලාංකිකයන්ට සර්වජන ඡන්ද බලය ලැබුණේ එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි. එය පොදු ජනතාව ලැබූ විශාල ජයග්‍රහණයක් ලෙස සැලකිය හැකිය.

විධායක කාරක සභා ක්‍රමය

ඩොනමෝර් ප්‍රතිසංස්කරණවලට පෙර ව්‍යවස්ථාදායකය හා විධායකය අතර සබඳතාව අවම වී තිබුණි. එහෙත් මෙම ප්‍රතිසංස්කරණ මගින් ව්‍යවස්ථාදායක මෙන් ම විධායක කටයුතු පිළිබඳ බලයක් ද රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාවට ලැබුණි. මැතිවරණයකින් පසුව රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාවේ සාමාජිකයන් කාරක සභා 7 කට බෙදුණි. එම කාරක සභා වලට අයත් විෂය ක්ෂේත්‍ර මෙසේ ය.

- ස්වදේශ කටයුතු
- කෘෂිකර්මය
- පළාත් පාලනය
- සෞඛ්‍ය
- අධ්‍යාපනය
- ගමනාගමනය හා පොදු වැඩ
- කම්කරු කර්මාන්ත හා වෙළඳම

එක් එක් කාරක සභාවේ සභාපතිවරයා ඒ ඒ විෂය ක්ෂේත්‍රය භාර ඇමතිවරයා බවට පත් විය. මේ නිසා ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රමය යටතේ ලාංකික ඇමතිවරු 7 දෙනෙක් බිහි වූහ. එමගින් ලාංකිකයන්ගේ අවශ්‍යතා පරිදි ඒ ඒ අමාත්‍යාංශ මෙහෙය වීමට ඇතිවරුන්ට හැකියාව ලැබුණි. රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභා යුගයේ දී ගොවි ජනපද ව්‍යාපාරය, නිදහස් අධ්‍යාපනය වැනි පොදු ජනතාවට බලපාන වැදගත් යෝජනා රැසක් ක්‍රියාත්මක කිරීමට ද ඇමති මණ්ඩලයට හැකියාව ලැබිණි.

ආණ්ඩුකාරවරයා හා රාජ්‍ය නිලධාරීන්

මීට පෙර පැවති ආණ්ඩුක්‍රම හා සසඳන විට ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රමය යටතේ ආණ්ඩුකාරවරයාගේ බලය බොහෝ දුරට අඩු වී තිබුණි. ආණ්ඩුකාරවරයා රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාව හා ඇමති මණ්ඩලය සමග සහයෝගයෙන් කටයුතු කළ යුතු විය. එහෙත් රාජ්‍ය ආරක්ෂාව මුදල් කටයුතු හා නීති කටයුතු වැනි ඉතා වැදගත් අංශ තවදුරටත් රාජ්‍ය නිලධාරීන් තිදෙනා යටතට පත් කර තිබීම ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රමයේ පැවති දුර්වලතාවක් විය.

නිදහස සඳහා උද්ඝෝෂණ

ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රමය යටතේ ලාංකිකයන්ට යම් බලයක් පැවරී තිබුණත් ආණ්ඩුකාරවරයා හා රාජ්‍ය නිලධාරීන්ට තවදුරටත් රාජ්‍ය පාලනයේ වැගත් අංශ රැසක බලතල පැවරී තිබුණි. මේ නිසා 1931 සිට ම ආණ්ඩුකාරවරයාගේ බලතල සීමා කිරීම හා රාජ්‍ය නිලධාරීන්ට පවරා තිබූ අමාත්‍යාංශ ලාංකික ඇමතිවරුන්ට පැවරීම අවශ්‍ය බවට උද්ඝෝෂණයක් ආරම්භ විය. එහි දී රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාව හා ඇමතිවරු ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් කිරීමේ දී පෙරමුණ ගෙන කටයුතු කළහ.

සුරියමල් ව්‍යාපාරය

ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රමය සංශෝධනය කරවා පාලන බලතල ලාංකිකයන්ට ලබා ගැනීමට ඇමති මණ්ඩලය රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාව හා ලංකා ජාතික සංගමය ආදිය ගෙන ගිය උද්ඝෝෂණවලට අමතරව මෙරට වාමාංශිකයන් විසින් ද නිදස ලබා ගැනීමේ උද්ඝෝෂණයක් දියත් කරන ලදී. වර්ෂ 1935 දී ලංකා සමසමාජ පක්ෂය පිහිටුවාගත් ආචාර්ය ඇන්.ඇම් පෙරේරා, ආචාර්ය කොල්වින් ආර්.ද සිල්වා, වැනි වාමාංශික නායකයෝ නිදහස ඉල්ලා ගෙන ගිය උද්ඝෝෂණවල ප්‍රචාරක කටයුතු සඳහා සුරියමල් ව්‍යාපාරය යොදා ගත්හ.

සුරියමල් ව්‍යාපාරය ආරම්භ වූයේ පොපි මල් ව්‍යාපාරයට ප්‍රතිවිරුද්ධ වශයෙනි. පළමුවන ලෝක සංග්‍රාමයෙන් ආබාධිත බ්‍රිතාන්‍ය සොල්දෙදුවන්ට හා පවුල් වලට ආධාර එකතු කර ගැනීම සඳහා පොපි මල් විකිණීමේ ව්‍යාපාරය අරම්භ කර තිබුණි. නොවැම්බර් 11 දින යුද්ධ සාමදාන දිනය ලෙස සලකා සෑම වසරකම එදිනට පොපි මල් විකිණීම සිදු කෙරිණි. ඊට අමතරව එදින පෙළපාලි හා උත්සව පවත්වා බ්‍රිතාන්‍ය අධිරාජ්‍ය කෙරෙහි ලංකාවේ පක්ෂපාතීත්වය පෙන්වීම ද කටයුතු කෙරිණි. පොපි මල් විකිණීමෙන් ලැබෙන මුදල් බ්‍රිතාන්‍යට යවනු ලැබීය. වර්ෂ 1926 දී ලංකාවේ සේවා මුක්ත බට සංගමය විසින් පොපි මල් විකිණීම සිදු වූ දින සුරිය මල් විකිණීමේ ව්‍යාපාරයක් ආරම්භ කරන ලදී. පසුව වාමාංශික නායකයෝ සුරියමල් ව්‍යාපාරයට සම්බන්ධ වූහ. එසේම සුරිය මල් විකිණීමෙන් ලැබෙන මුදල් මෙරට දුප්පත් ජනතාවගේ සුභ සිද්ධියට වැය කෙරිණි. පොපි මල් විකිණීමෙන් ලැබූ මුදල් බ්‍රිතාන්‍යට යැවුණු බැවින්, එම මල් මිල දී ගැනීම අධිරාජ්‍යවාදයට පක්ෂපාති වීමක් බවට ප්‍රචාරය කළ වාමාංශිකයෝ සුරියමල් පැළඳීම නිදහස් සටනට දයක විමක් බවට ප්‍රචාරය කළහ. පොපි මල් වහල් බවේ ලකුණක් බවත්, සුරිය මල් නිදහසේ සලකුණක් බවටත් ගෙනගිය ප්‍රචාර හරහා බ්‍රිතාන්‍ය ප්‍රතිපත්ති විවේචනය විය. මේ අනුව සුරියමල් ව්‍යාපාරය නිදහස සඳහා ගෙන ගිය උද්ඝෝෂණවල ප්‍රචාරක ව්‍යාපාරයක් බවට පත් විය.

අමාත්‍ය මණ්ඩලය හා ජාතික සංගමය

වර්ෂ 1939 දී දෙවන ලෝක සංග්‍රාමය ආරම්භ වීම නිසා යුද්ධ අවස්ථාවේ දී බ්‍රිතාන්‍යයන්ට ලංකාවේ සහයෝගය අවශ්‍ය විය. මෙහිදී ඇමති මණ්ඩලය බ්‍රිතාන්‍යයට සහය දීමට ඉදිරිපත් වුවත් යුද්ධය නිම වූ පසුව නව ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණයක් අවශ්‍ය බවට ඔවුහු කරුණු දක්වූහ. යුද්ධ අවස්ථාවේ දී ලංකාවේ අරක්ෂක කටයුතු පවත්වාගෙන යාමට විශේෂ ආරක්ෂක මණ්ඩලයක් පත් කළ අතර, එවකට කෘෂිකර්ම අමාත්‍ය ඩී.එස්.සේනානායක මහතා ද එම මණ්ඩලයට සහභාගි විය. යුද්ධය පැවති දුෂ්කර අවස්ථාවේ දී ඇමති මණ්ඩලය ලබා දුන් සහය නිසා පැහැදුණු මෙරට බ්‍රිතාන්‍ය ආණ්ඩුකාරවරයා ඇතුළු උසස් නිලධාරීහු යුද්ධය නිම වූ පසුව ලාංකිකයන්ගේ ඉල්ලීම් ඉටු වන ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණයක් ලබා දෙන ලෙස බ්‍රිතාන්‍යයට දැන්වූහ. එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් යම් යම් සීමාවන්ට යටත්ව ලංකාවට ගැලපෙන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පතක් පිළියෙල කිරීමට මෙරට අමාත්‍ය මණ්ඩලයට බලය ලැබුණි. 1944 දී ඇමති මණ්ඩලය සැකසූ එම කෙටුම්පත අනුව මෙරට අභ්‍යන්තර කටයුතු පිළිබඳ සම්පූර්ණ බලය ලාංකිකයන්ට ලැබෙන පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක් යෝජනා වී තිබුණි.

ලංකා ජාතික සංගමය ද 1942 සිට රටට නිදහස ලබා ගැනීම තම ප්‍රධාන අරමුණ බවට පත් කරගෙන උද්ඝෝෂණයක නිරත විය. ජාතික සංගමය මේ කාලයේ දී අමාත්‍ය මණ්ඩලය සමග සහයෝගයෙන් කටයුතු කළේ ය.

සෝල්බරි ආණ්ඩුක්‍රමය

ලාංකිකයන්ගේ ඉල්ලීම් සලකා බලා ඇමති මණ්ඩලයේ ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත ද සැලකිල්ලට ගෙන නව ආණ්ඩුක්‍රමයක් පිළිබඳ යෝජනා ඉදිරිපත් කිරීමට වර්ෂ 1944 දී සෝල්බරි කොමිසම පත් කෙරිණි. 1945 දී සෝල්බරි කොමිසමේ වාර්තාව ප්‍රකාශයට පත් වූ අතර පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයන් එමගින් යෝජනා කර තිබුණි.

සෝල්බරි ආණ්ඩුක්‍රමය බොහෝ දුරට අමාත්‍ය මණ්ඩලය සැකසූ කෙටුම්පත හා සමාන විය. 1945 නොවැම්බර් මස දී රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාව විසින් වැඩි ඡන්ද සංඛ්‍යාවකින් සෝල්බරි ආණ්ඩුක්‍රමය අනුමත කිරීම වැදගත් කරුණකි. සෝල්බරි ආණ්ඩුක්‍රමයේ ස්වභාවය හා ශ්‍රී ලංකාවට නිදහස ලැබීම පිළිබඳව හයවන පාඩමේ දී ඔබට වැඩිපුර ඉගෙනීමට ලැබේ.

